

Kwiatkowski P.

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny: 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BS/170/73/90

NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY POLSKI I POLAKÓW W OPINII ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

Komunikat z badań

Warszawa, czerwiec 1990 r.

Najważniejszym problemem naszego kraju jest stan gospodarki. Na różne aspekty sytuacji ekonomicznej zwracał uwagę co drugi spośród tegorocznych absolwentów szkół średnich i zawodowych ankietowanych przez CBOS¹ (zestawienie 1). Respondenci często wskazywali także na sprawy społeczne wynikające z obecnej sytuacji gospodarczej: co trzeci wymieniał bezrobocie, co szósty - obniżanie się stopy życiowej i pogarszanie warunków życia.

Drugą grupę problemów, mniej eksponowaną przez młodzież, stanowią kwestie polityczne. Dla zdecydowanej większości absolwentów polityka wewnętrzna jest problemem marginesowym, często natomiast mówiono o zjednoczeniu Niemiec. Sprawa niemiecka skupiła o wiele bardziej uwagę młodych respondentów niż wszystkie inne aspekty polskiej polityki międzynarodowej.

Bezrobocie jako najważniejszy obecnie problem kraju szczególnie często wymieniały kobiety, absolwenci mieszkający na wsi oraz pochodzący z rodzin biedniejszych (zestawienie 2). Uczniowie liceów ogólnokształcących częściej niż inne grupy zwracali uwagę na stan gospodarki. Relatywnie rzadziej problem ten pojawiał się w wypowiedziach absolwentów z rodzin bardziej zamożnych. Rozwój sytuacji w Niemczech interesował przede wszystkim młodzież kończącą licea ogólnokształcące, rzadko zaś - kobiety oraz mieszkających na wsi.

Kłopoty finansowe i trudności z utrzymaniem dotychczasowego poziomu życia to najważniejsze problemy jednej trzeciej respondentów i ich rodzin (zestawienie 3). Prawie jedna dziesiąta ankietowanych te same sprawy formułowała szerzej, mówiąc o obniżaniu się stopy życiowej jako o zagadnieniu ogólnospołecznym.

Problemem "numer dwa" okazało się, w opinii badanych, bezrobocie. Absolwenci martwią się, czy znajdą zajęcie, niepokoi ich także możliwość utraty pracy przez rodziców. Ukoń-

¹ "Młodzież '90" - sondaż zrealizowany w dniach 17.04 - 07.05.1990 r. metodą ankiety audytoryjnej na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie uczniów ostatnich klas szkół średnich i zasadniczych zawodowych (N=1163).

czenie nauki i właściwy wybór drogi życiowej to jeden z najważniejszych dylematów co siódmej osoby ankietowanej, co dziesiąta myśli już o trudnościach mieszkaniowych. Z punktu widzenia spraw bezpośrednio dotyczących młodych kwestie polityczne i ogólnospołeczne są mniej istotne i rzadko znalazły się w ich wypowiedziach.

Analiza odpowiedzi różnych grup respondentów (zestawienie 4) wskazuje, że kobiety znacznie częściej niż mężczyźni skupiają swoją uwagę na materialnych warunkach życia i bezrobociu. Przewaga kobiet w liceach zawodowych sprawia, że absolwenci tego typu szkół akcentowali obie te kwestie. Młodzież z liceów ogólnokształcących częściej niż z innych szkół mówiła o poziomie życiowym całego społeczeństwa. Absolwenci z bogatszych rodzin podnoszą sprawę standardu życia i bezrobocia relatywnie rzadko, odwrotnie niż pochodzący ze środowisk mniej zamożnych. Bezrobocie jest problemem zwłaszcza dla kończących szkołę w miastach małych i średnich, rzadziej - w miastach większych, liczących ponad 100 tysięcy mieszkańców. Troskę o przyszłość - zdobycie wykształcenia i wybór drogi życiowej - często przejawiają mężczyźni, uczniowie liceów, pochodzący z rodzin bogatszych oraz mieszkający w dużych miastach (powyżej 100 tysięcy mieszkańców). Relatywnie rzadko sprawy te pojawiają się w wypowiedziach absolwentów mieszkających na wsi. Z kolei mieszkania są problemem głównie ludzi młodych z dużych miast.

Zestawienie 1

w procentach

NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY POLSKI

<u>Problemy gospodarcze kraju:</u>	<u>48,4</u>
poprawa, odbudowa, unormowanie gospodarki	29,8
spłata zadłużeń	8,6
zahamowanie inflacji	7,7
konsekwentne reformowanie gospodarki, realizacja planu Balcerowicza	4,0
sytuacja rolnictwa	2,9
prywatyzacja gospodarki	1,5
wzrost produkcji, pokonanie recesji	1,4
<u>Bezrobocie</u>	<u>34,7</u>
<u>Warunki życia:</u>	<u>16,1</u>
stabilizacja cen, zahamowanie podwyżek	4,8
poprawa warunków życia	3,4
problemy budownictwa mieszkaniowego	3,4
system płac	2,1
<u>Zjednoczenie Niemiec</u>	<u>12,2</u>
<u>Problemy polityczne:</u>	<u>7,1</u>
spokój w kraju, stabilizacja polityczna	2,0
rozliczenie osób winnych obecnej sytuacji	1,3
<u>Ochrona środowiska</u>	<u>6,5</u>
<u>Stosunki międzynarodowe:</u>	<u>2,7</u>
rozwój kontaktów Polski ze światem	1,4
<u>Inne</u>	<u>5,5</u>

Uwaga - dotyczy także zestawienia 3: Odsetki odpowiedzi nie sumują się do 100, ponieważ każdy z respondentów mógł udzielić więcej niż jedną odpowiedź. Każda z kategorii ogólnych powstała w wyniku zsumowania odpowiedzi zaklasyfikowanych do kategorii szczegółowych. W zestawieniu przytoczono szczegółowe problemy wskazane przez co najmniej 1% badanych.

Zestawienie 2

w procentach

PROBLEMY

Jakie problemy uznał(a)byś obecnie za najważniejsze dla Polski?

	<u>Płeć</u>	
	mężczyźni (N=660)	kobiety (N=490)
Problemy gospodarcze	49,2	48,2
Bezrobocie	29,7	41,4
Warunki życia	14,1	18,8
Zjednoczenie Niemiec	14,5	9,0
Problemy polityczne	8,3	5,5
Ochrona środowiska	7,4	5,3
Stosunki międzynarodowe	2,7	3,1

	<u>Typ szkoły:</u>			
	lic.ogóln. N=191	technikum N=285	lic.zaw. N=122	ZSZ N=549
Problemy gospodarcze	63,9	50,2	55,7	41,2
Bezrobocie	18,3	33,0	46,7	38,4
Warunki życia	16,8	19,3	16,4	13,8
Zjednoczenie Niemiec	16,8	11,9	11,5	10,9
Problemy polityczne	7,3	10,2	4,9	5,8
Ochrona środowiska	6,8	8,8	2,5	6,2
Stosunki międzynarodowe	6,3	2,5	1,6	2,0

	<u>Miejsce zamieszkania:</u>			
	wieś N=445	miasto		powyżej 100 tys. mieszkań- ców N=230
		5-20 tys. N=167	21-100 tys. N=297	
Problemy gospodarcze	48,5	46,1	47,8	52,6
Bezrobocie	40,0	37,7	33,3	25,2
Warunki życia	13,3	18,6	17,5	17,8
Zjednoczenie Niemiec	6,7	16,8	17,2	13,0
Problemy polityczne	6,3	6,6	6,7	10,0
Ochrona środowiska	5,6	5,4	8,8	6,1
Stosunki międzynarodowe	1,8	4,2	3,0	4,3

	<u>Ocena warunków materialnych rodziny:</u>		
	złe N=166	średnie N=594	dobrze N=383
Problemy gospodarcze	50,0	50,5	44,9
Bezrobocie	42,8	35,7	30,0
Warunki życia	15,7	15,8	16,7
Zjednoczenie Niemiec	13,3	10,6	13,1
Problemy polityczne	6,6	6,6	8,6
Ochrona środowiska	5,4	6,9	6,0
Stosunki międzynarodowe	2,4	2,4	4,2

Zestawienie 3

w procentach

NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY ABSOLWENTÓW I ICH RODZIN

<u>Problemy finansowe:</u>	<u>35,7</u>
brak pieniędzy, niskie dochody, złe warunki materialne	30,2
utrzymanie dotychczasowego poziomu życia	6,4
<u>Bezrobocie:</u>	<u>24,1</u>
problem znalezienia pracy po ukończeniu szkoły	17,4
groźba utraty pracy przez rodziców	11,3
<u>Zdobycie wykształcenia, pracy, odpowiedniej pozycji:</u>	<u>17,6</u>
zdobycie wykształcenia, dalsza nauka	10,5
problem znalezienia ciekawej, dobrze płatnej pracy	7,2
wybór dalszej drogi życiowej	1,3
<u>Problemy mieszkaniowe:</u>	<u>9,8</u>
brak mieszkania, złe warunki mieszkaniowe	9,5
<u>Poziom życia społeczeństwa:</u>	<u>9,5</u>
ceny, drożyzna	5,7
poprawa warunków życia społeczeństwa (ogólnie)	3,5
<u>Problemy osobiste:</u>	<u>6,8</u>
harmonia w rodzinie	1,6
założenie rodziny	1,1
<u>Problemy społeczne:</u>	<u>4,9</u>
problemy wsi i rolnictwa	1,2
<u>Problemy gospodarki kraju</u>	<u>1,9</u>
<u>Nie mam problemów</u>	<u>2,9</u>

Zestawienie 4

w procentach

PROBLEMY

Jaki problem uznał(a)byś obecnie za najważniejszy dla siebie i twojej rodziny?

	<u>Płeć:</u>	
	mężczyźni N=660	kobiety N=490
Problemy finansowe	34,1	38,4
Bezrobocie	20,9	28,2
Zdobycie wykształcenia, zyskanie dobrej, ciekawej pracy, odpow- iedniej pozycji	19,2	15,5
Problemy mieszkaniowe	9,8	9,6
Poziom życia społeczeństwa	9,2	10,0
Problemy osobiste	7,4	5,9
Problemy społeczne	5,9	3,7
Problemy gospodarki kraju	1,8	2,0
Nie mam problemów	3,9	1,6

	<u>Typ szkoły:</u>			
	lic.ogóln. N=191	technikum N=285	lic.zaw. N=122	ZSZ N=549
Problemy finansowe	33,0	36,5	42,6	35,2
Bezrobocie	13,6	23,9	27,9	26,6
Zdobycie wykształcenia, zyskanie dobrej, ciekawej pracy, odpowiedniej pozycji	33,0	18,9	15,6	12,2
Problemy mieszkaniowe	5,2	11,6	12,3	10,0
Poziom życia społeczeństwa	11,5	6,7	6,6	11,1
Problemy osobiste	1,5	8,8	4,1	5,1
Problemy społeczne	5,2	7,0	1,6	4,4
Problemy gospodarki kraju	3,7	1,4	1,6	1,6
Nie mam problemów	1,0	5,3	2,5	2,6

	<u>Miejsce zamieszkania:</u>			
	wieś N=445	miasto 5-20 tys. N=167	miasto 21-100 tys. N=297	powyżej 100 tys. miesz- kańców N=230
Problemy finansowe	37,8	35,3	36,7	32,2
Bezrobocie	23,4	28,7	27,9	17,8
Zdobycie wykształcenia, zyskanie dobrej, ciekawej pracy, odpowiedniej pozycji	12,4	21,0	18,9	23,9
Problemy mieszkaniowe	9,2	7,8	10,8	11,7
Poziom życia społeczeństwa	11,0	9,6	8,1	8,7
Problemy osobiste	5,6	6,0	7,7	8,7
Problemy społeczne	7,0	3,0	4,7	3,0
Problemy gospodarki kraju	2,0	1,2	2,4	1,7
Nie mam problemów	2,0	4,8	2,7	3,5

	<u>Ocena warunków materialnych rodziny:</u>		
	złe N=166	średnie N=594	dobrze N=383
Problemy finansowe	47,6	40,9	23,2
Bezrobocie	25,3	24,7	21,4
Zdobycie wykształcenia, zyskanie dobrej, ciekawej pracy, odpowiedniej pozycji	12,0	15,7	23,2
Problemy mieszkaniowe	14,5	9,9	7,6
Poziom życia społeczeństwa	10,8	10,4	7,6
Problemy osobiste	6,0	5,6	8,9
Problemy społeczne	6,0	5,2	4,2
Problemy gospodarki kraju	2,4	1,9	1,8
Nie mam problemów	0,6	2,2	5,0